

Силіції

Силіцій – за своїм поширенням (27,6%) у земній корі поступається тільки оксигену (52,3%). У вільному стані не зустрічається, а лише у вигляді SiO_2 та силікатів.

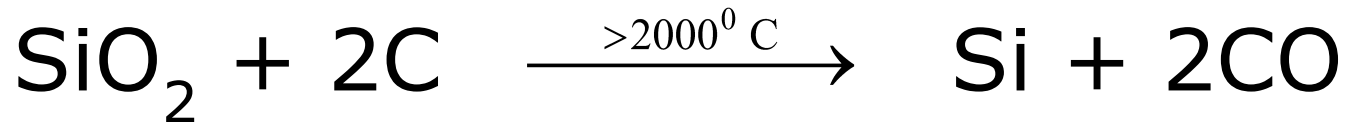
Пісок, кварц, гірський кришталь, кремій, цитрин, аметист, агат, яшма.

Більше ніж 90% земної кори складається із силікатів та алюмосилікатів – каоліну, різних глин і гірських порід.

Граніт (суміш кварцу, польового шпату та слюди)

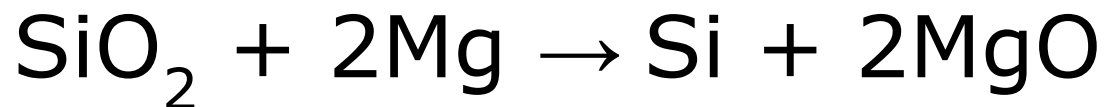
ДОБУВАННЯ

В промисловості:

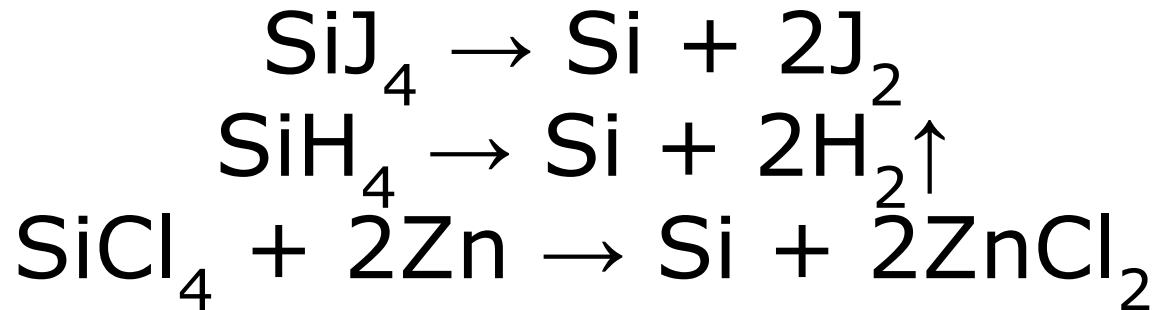

реакція проходить за рахунок збільшення ентропії

В лабораторії:

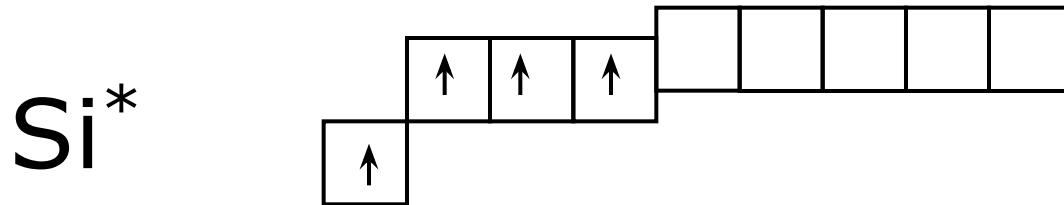
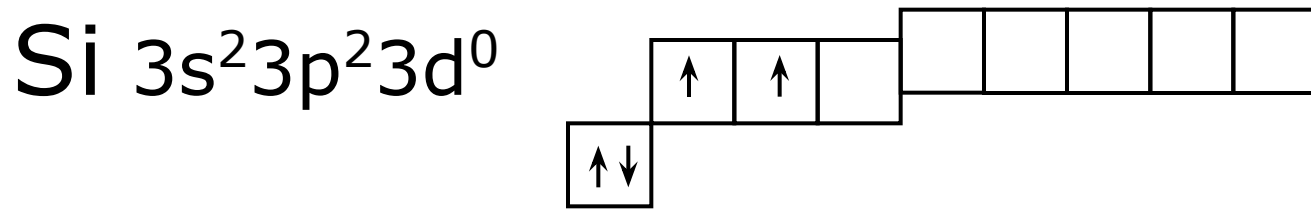
Для отримання чистого Si

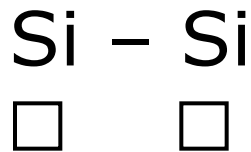
Може бути в аморфному (бурий порошок) або кристалічному стані

Si – “алмазоподібна” модифікація темно-сіра, майже чорна тверда сполука, з металічним блиском

$$\begin{aligned} t_{\text{пл.}} &= 1415 \text{ } ^\circ\text{C} \\ t_{\text{кип.}} &= 3250 \text{ } ^\circ\text{C} \end{aligned}$$

Для Si не характерні sp - та sp^2 -гібридні стани,
а реалізується sp^3 -гібридний стан.

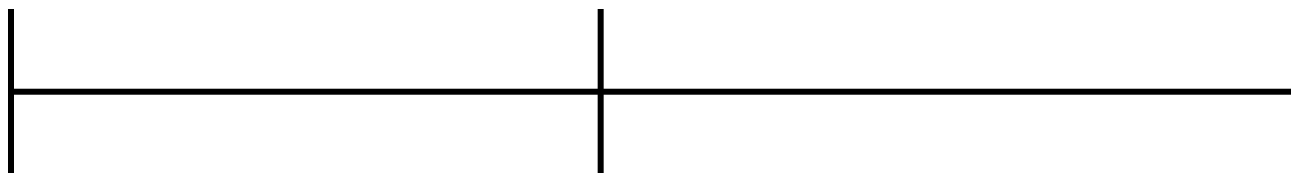
$$EN(\text{Si}) = 1,8$$

За рахунок d-орбіталі валентність може збільшуватись ($4 \sigma sp^3 + \pi$ -зв'язок (d))

-4

0

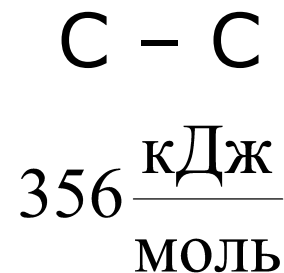
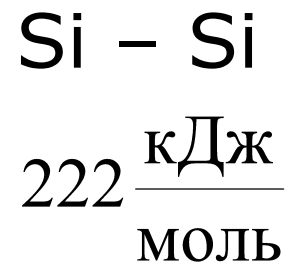
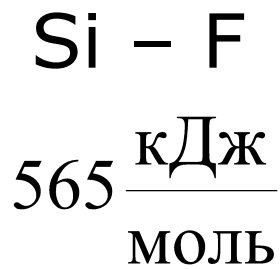
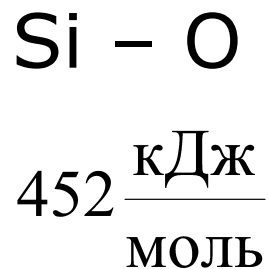
+4

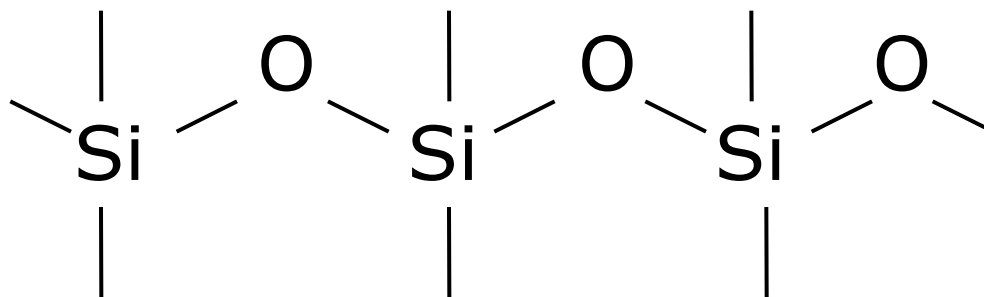
силіциди
металів

Si

SiO₂, SiГ₄
кремнієві кислоти,
силікати

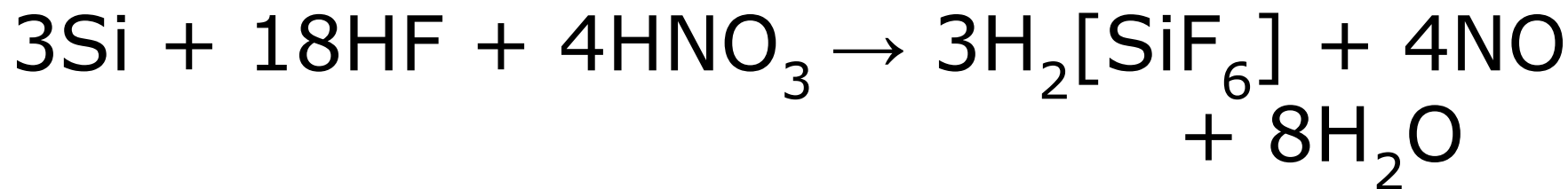
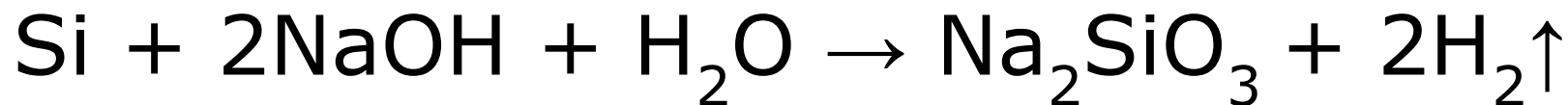
Si не утворює гомоланцюги (-Si - Si-),
але полімерні ланцюги

ВІЯВЛЯЮТЬСЯ СТІЙКИМИ

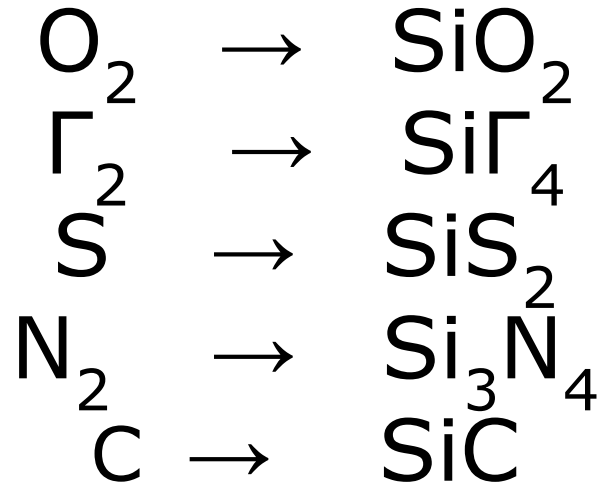
Si хімічно інертний

За кімнатної температури взаємодіє лише з F_2 , NaOH, сумішшю кислот

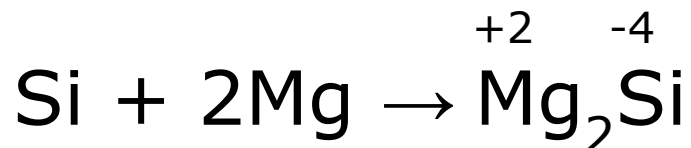
За підвищеної температури реагує з:

З металами (крім Zn, Al, Sn, Pb, Ag, Au)
утворює силіциди

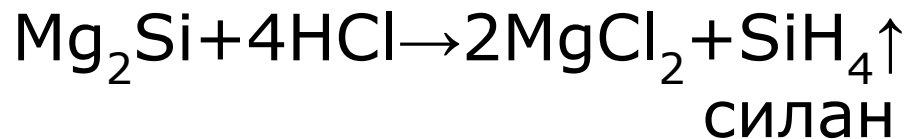
Сполуки Si з металами

s- і p- метали

іонно - ковалентний зв'язок

з H_2O не взаємодіє

d- метали

нестехіометричний
склад,

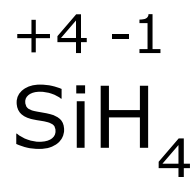
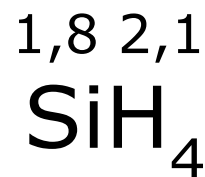
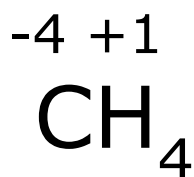
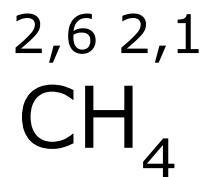
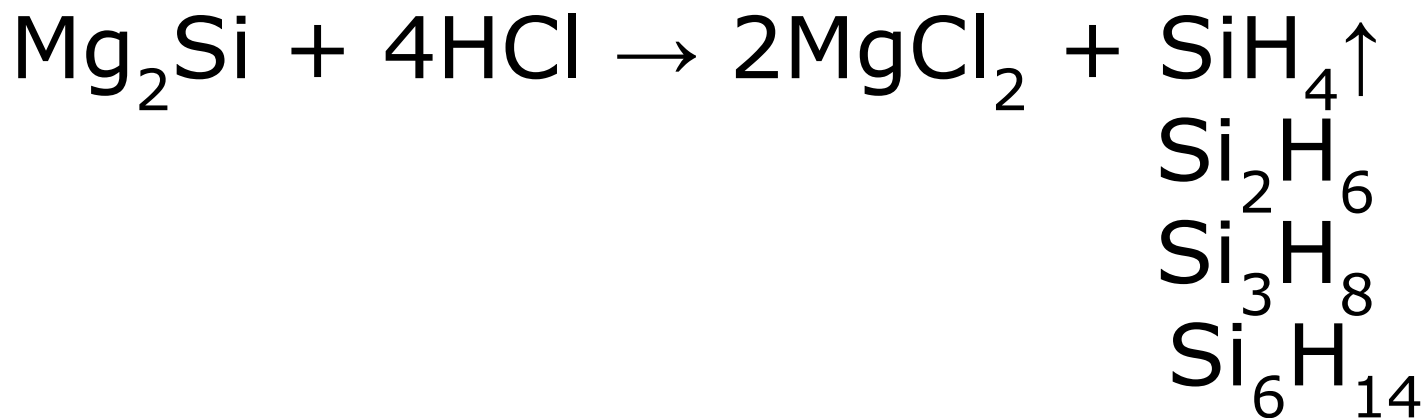
металічний зв'язок,

Сполуки занурення
атомів Si в кристалічну
решітку Me

Хімічно інертні,
кислотостійкі,

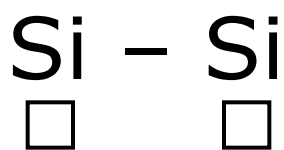
руйнуються лугами

СИЛАНИ

гідриди

зв'язки

і

СПОЛУКИ З ОКСИГЕНОМ

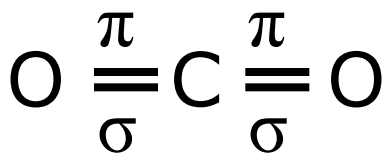
пісок, кварц, гірський криштал, топаз, аметист

SiO₂ існує у вигляді кількох модифікацій

Звичайна форма α-кварц

$$t_{\text{пл.}} = 713 \text{ }^{\circ}\text{C}$$

За швидкого охолодження утворюється кварцове скло (аморфна склоподібна форма SiO₂)

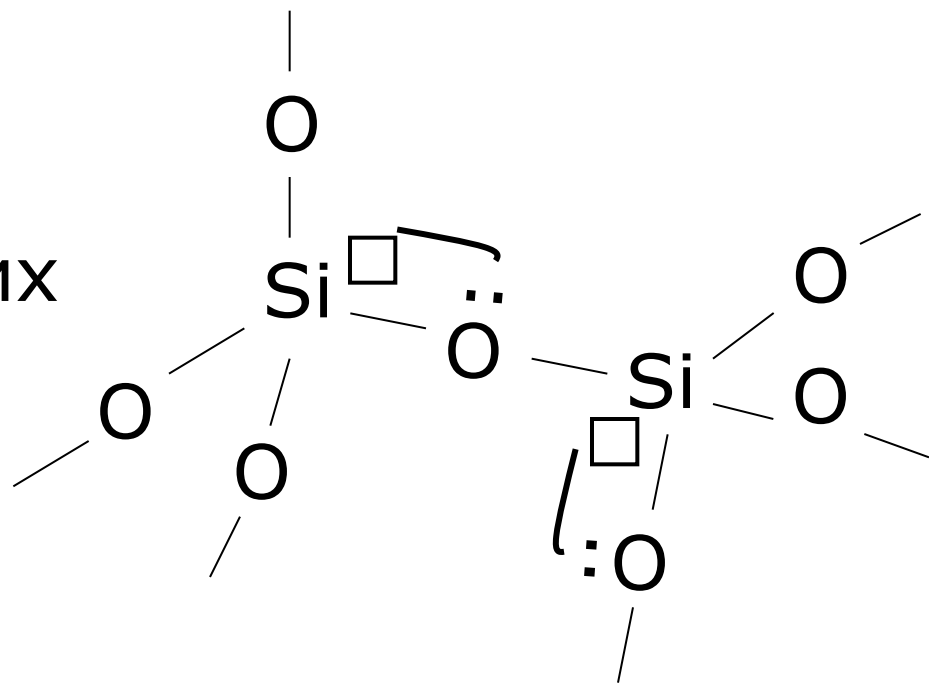
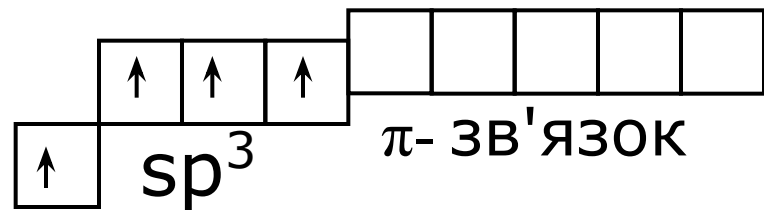

sp-гібридизація

$$t_{\text{кип.}} = -78 \text{ } ^\circ\text{C}$$

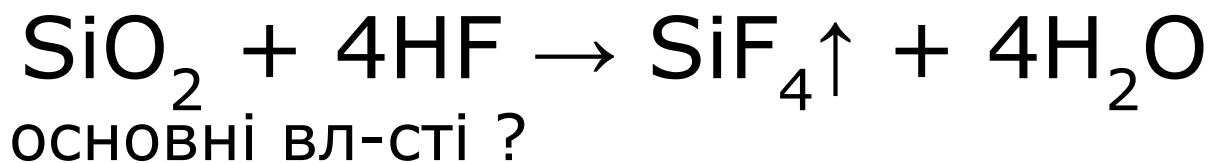
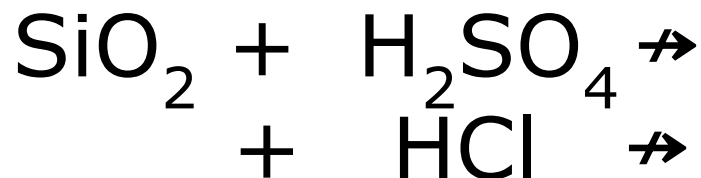
газ складається з окремих неполярних молекул

$$E_{\text{зв.}} \text{CO}_2 < E_{\text{зв.}} \text{SiO}_2$$

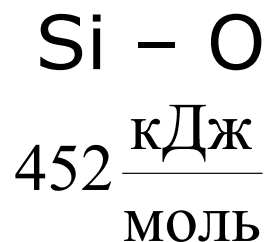

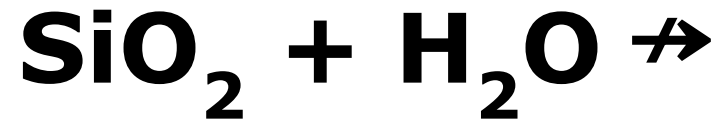
За звичайних умов CO₂ – газ,
SiO₂ – кристалічна речовина

SiO_2 – полімерна сполука
 SiO_2 хімічно мало активний

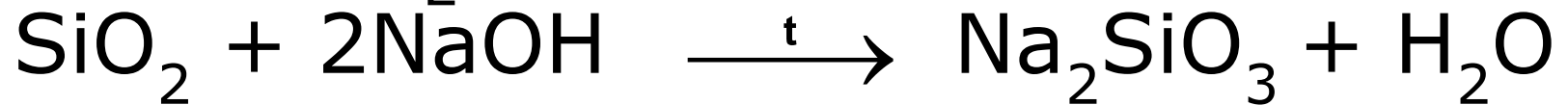
Реакція протікає, тому що Si утворює
більш міцні зв'язки з F, ніж з O

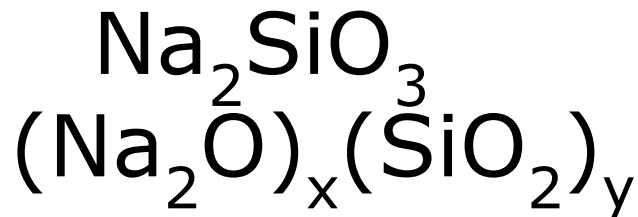

за $t=100\text{ }^\circ\text{C}$ та підвищеного тиску
розчинення можливе

SiO_2 – кислотний оксид

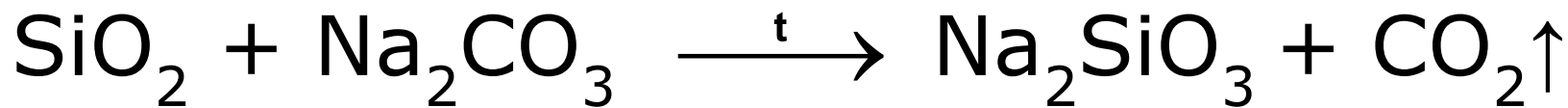
В розчині реакція протікає повільно

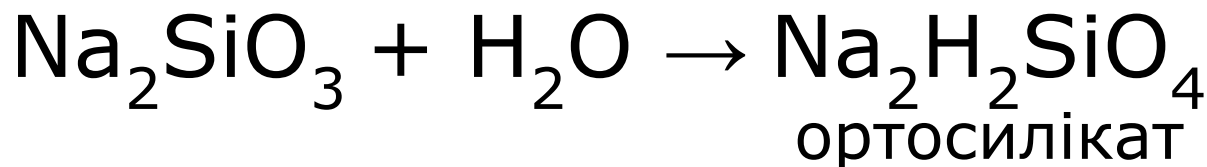
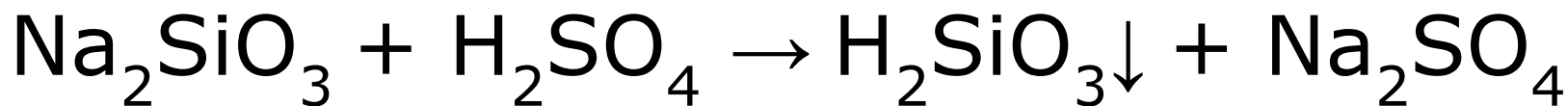
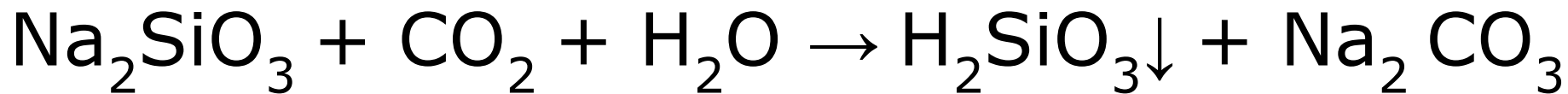
“розчинне скло”

Водний розчин Na_2SiO_3 – “рідке скло”

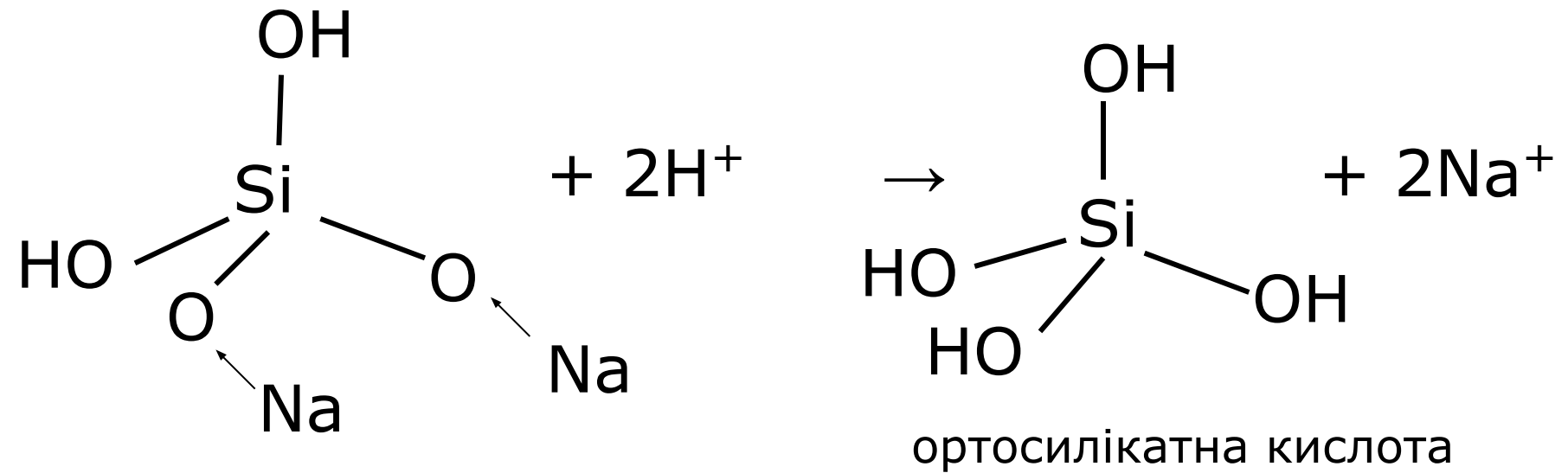

реакція проходить за рахунок збільшення
ентропії

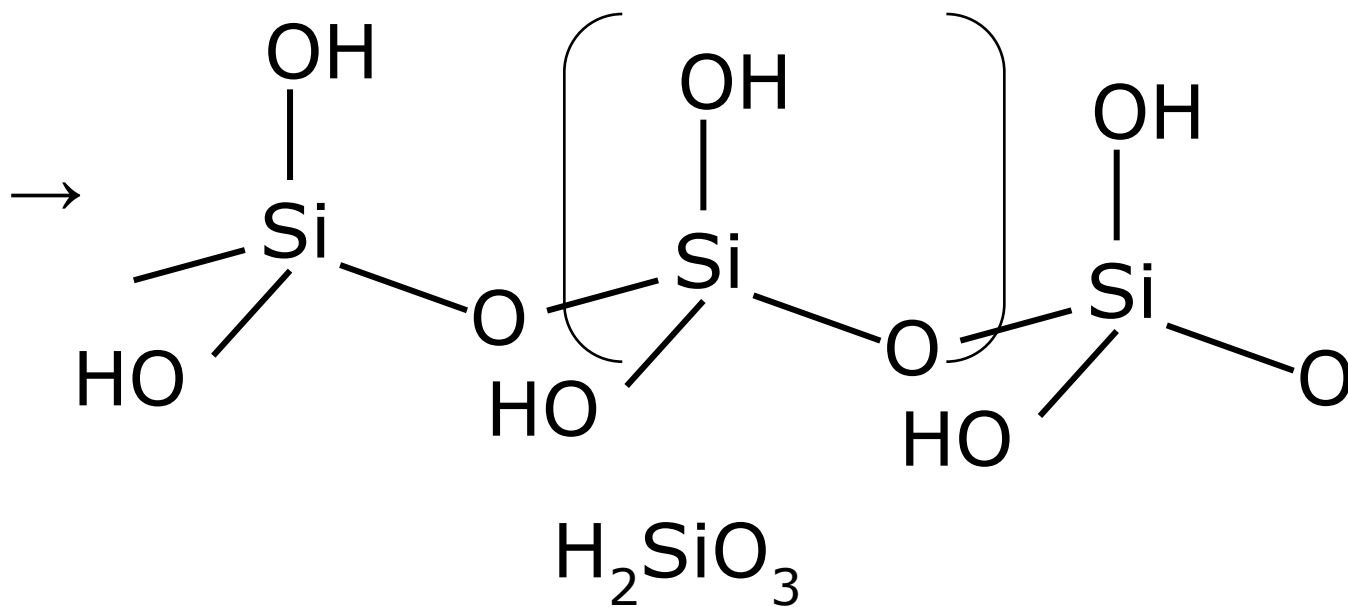
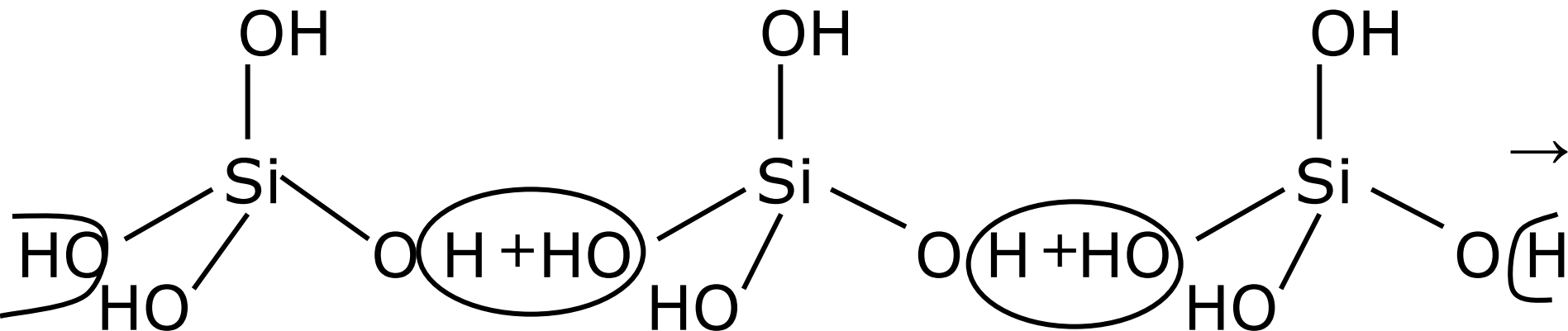
ортосилікат
дигідроортосилікат

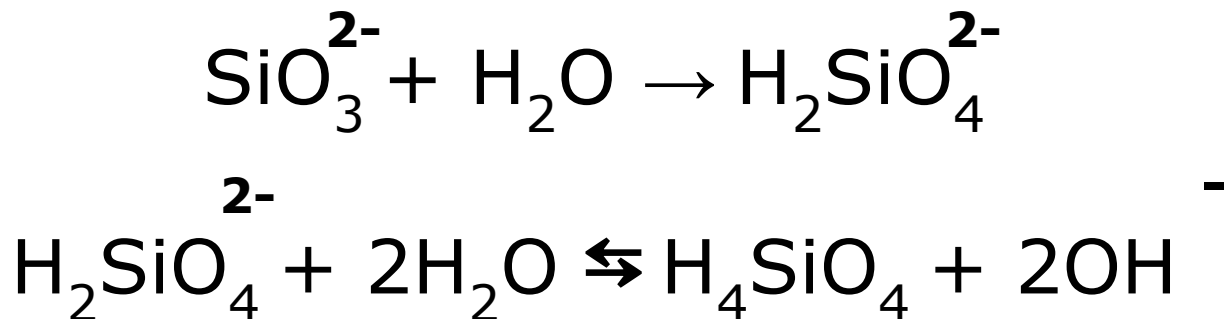
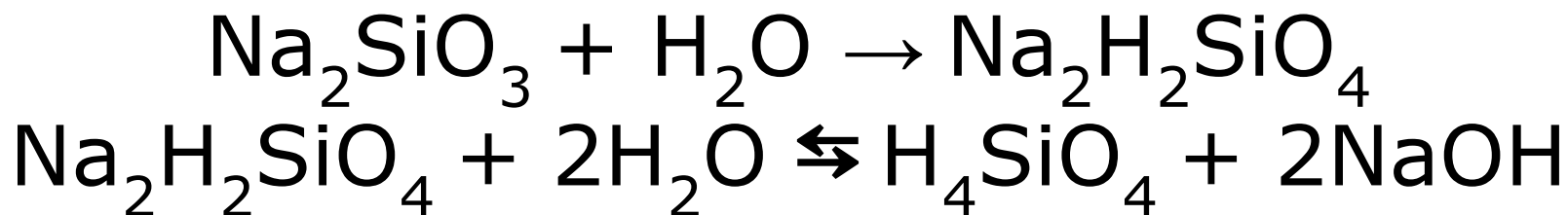
H_4SiO_4 – розчинна, існує в розведених розчинах

$$K_1 = 10^{-10}$$

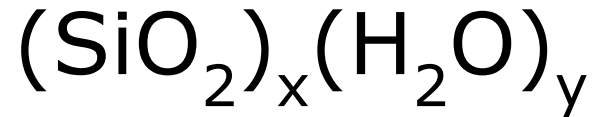
Ортосилікатна кислота з часом піддається
поліконденсації

Водні розчини Na_2SiO_3 внаслідок гідролізу мають дуже лужну реакцію

Силікатні кислоти – полімерні речовини
змінного складу

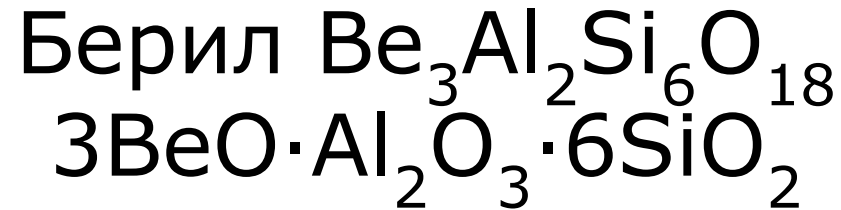
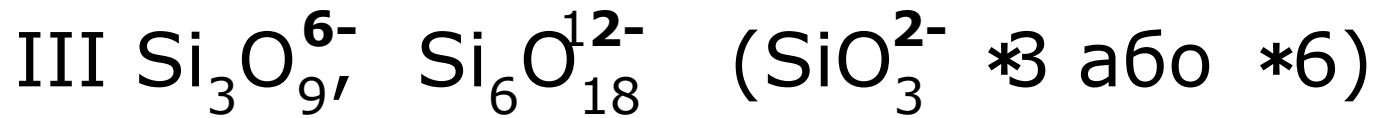
Солі – силікати

Природні силікати

I Прості: солі H_4SiO_4

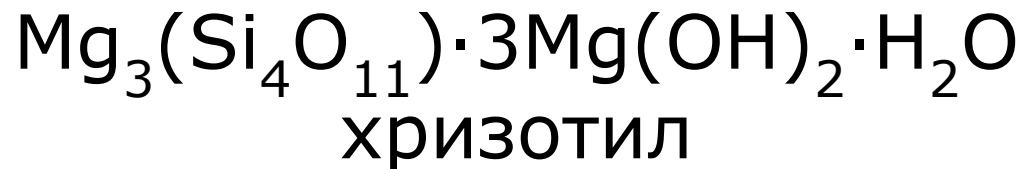
Циркон ZrSiO_4

II $\text{Si}_2\text{O}_7^{6-}$

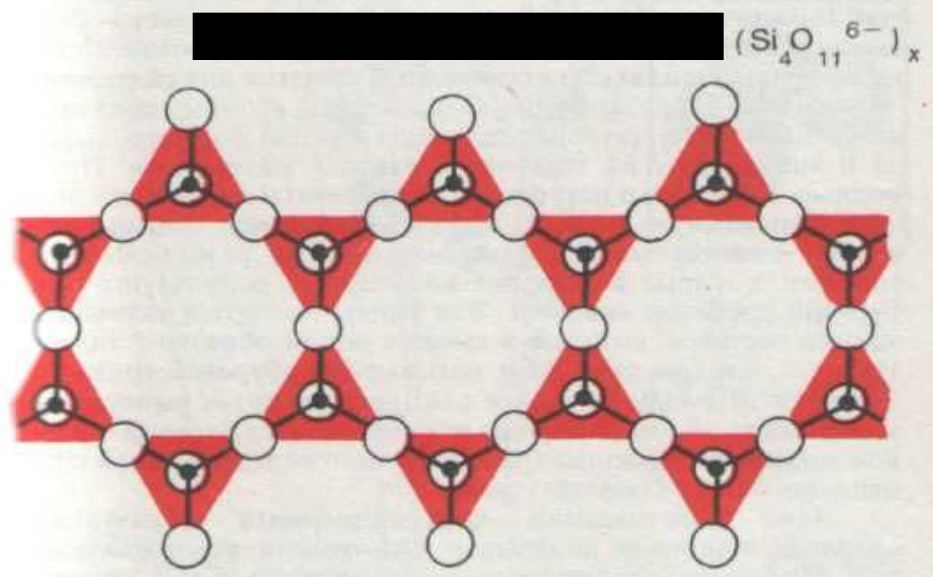
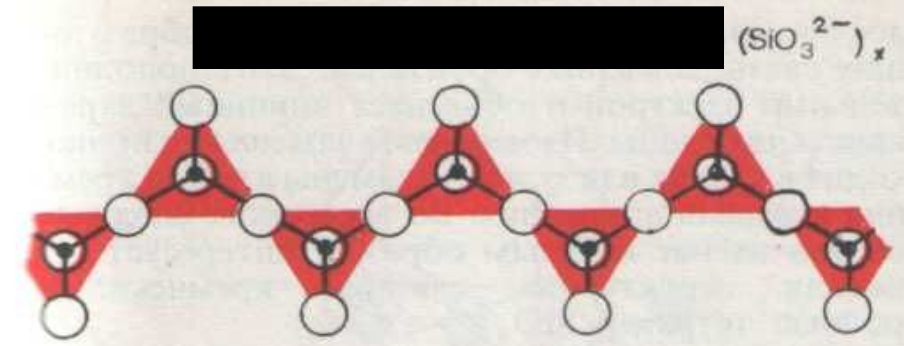
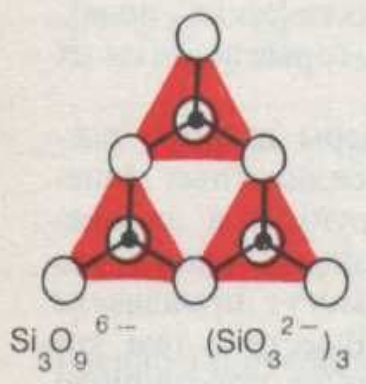
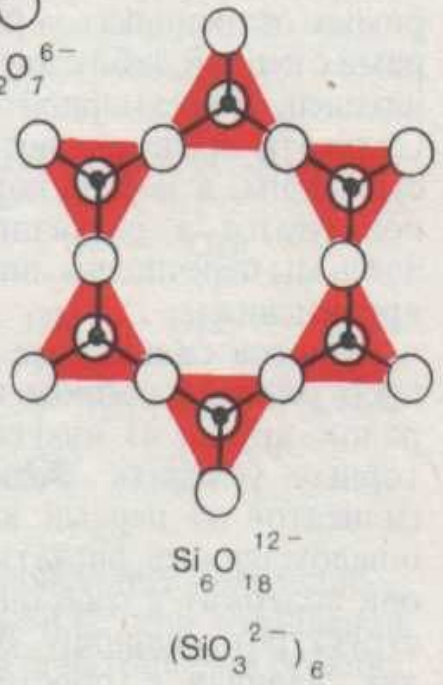
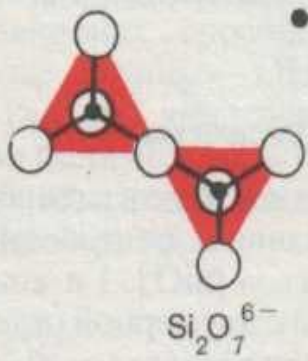

А також

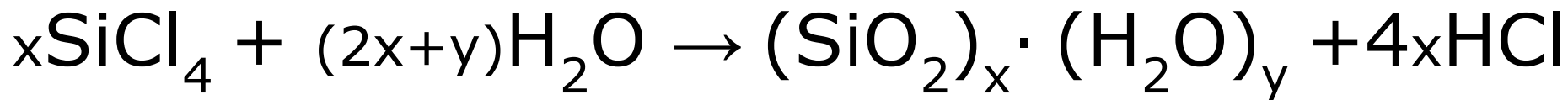
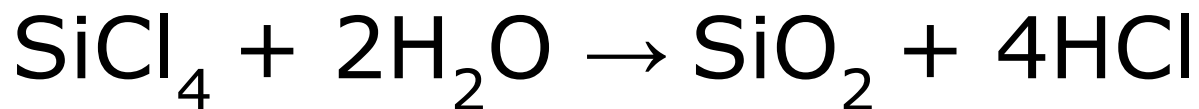
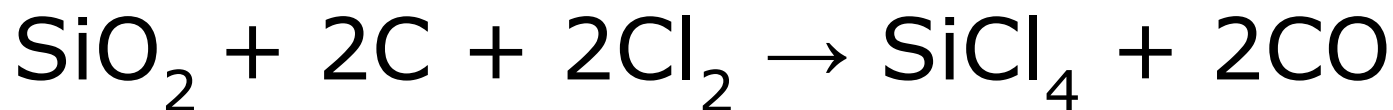
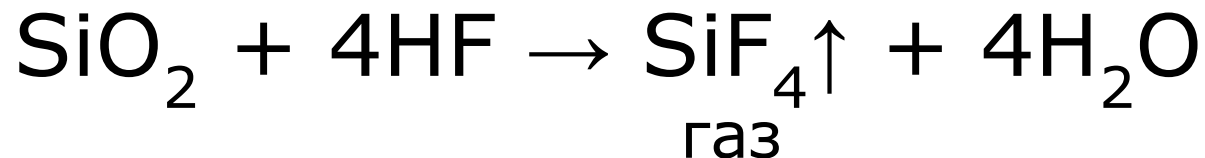
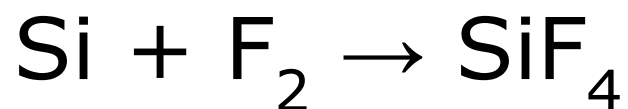
піроксени $[(\text{SiO}_3^{2-})_x]$ та амфіболи $[(\text{Si}_4\text{O}_{11}^{6-})_x]$
(силікати з нескінченними ланцюгами)

○ Silicon
● Oxygen

Сполуки Si з галогенами

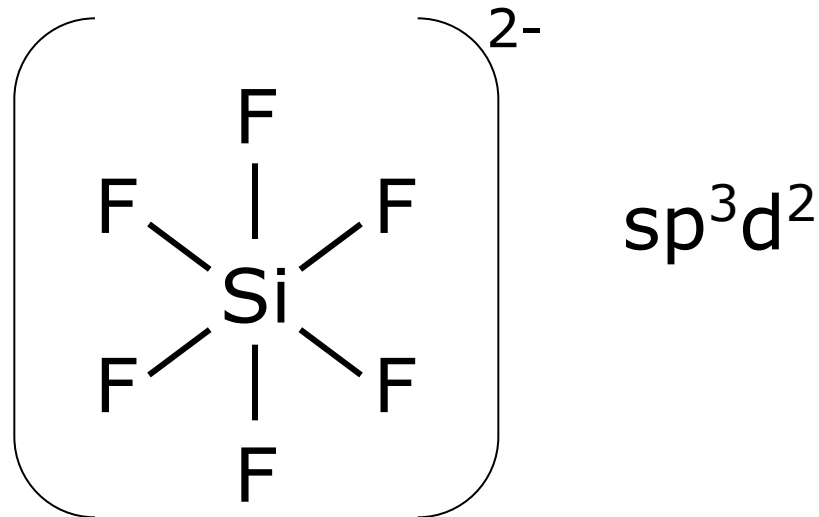
гексафторосилікат гідрогену,
гексафторосилікатна кислота

Кислота сильна

Солі – фторосилікати

кристалічні сполуки які

використовуються для протравлювання
деревини

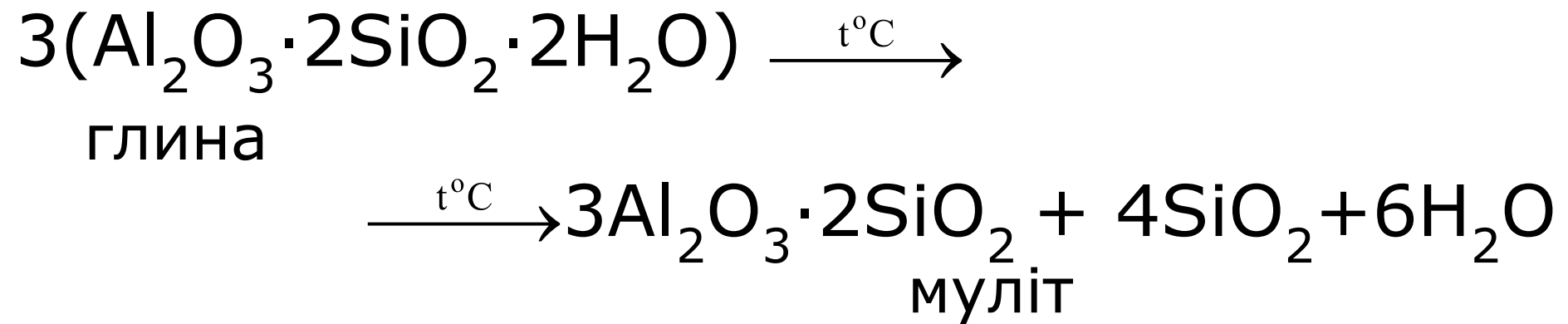
Застосування

Чистий Si – напівпровідник,
використовується в СОНЯЧНИХ
БАТАРЕЯХ.

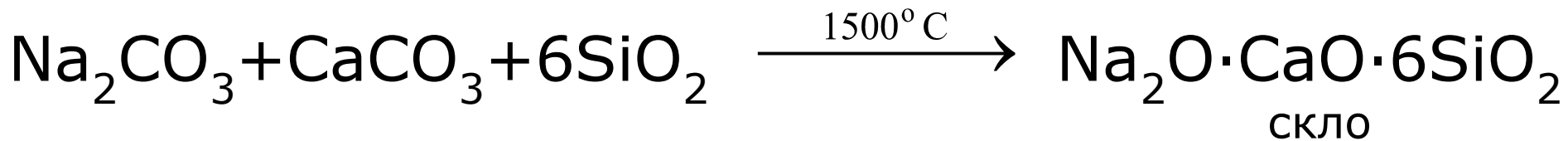
Алюмосилікати – в якості будівельних
матеріалів, для виготовлення скла,
фаянсу, фарфору, вогнетривів, тощо.

Під час виробництва різних видів
кераміки алюмосилікати піддаються
складним перетворенням, в результаті
яких із пластичної сировини отримують
термостійкі міцні вироби потрібної форми.

Головною реакцією отримання фарфору, фаянсу та багатьох вогнетривів є мулітизація каолініту

Скло

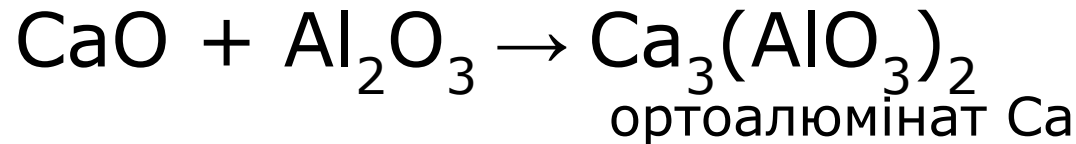
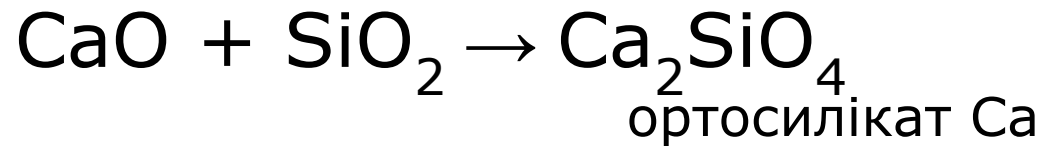
заміна CaO на PbO → флінтглас (кришталь)

часткова заміна CaO на BaO
SiO₂ на B₂O₃ } → хімічно стійке скло

Пірекс (тугоплавке скло) має підвищений вміст SiO₂ та B₂O₃

У виробництві скла використовують понад 30 різних оксидів

Цемент

Цемент –
суміш ортосилікатів і ортоалюмінатів Ca